

L
20

0 1220

LANDBOUW-ECONOMISCH INSTITUUT

DEN HAAG (Scheveningen) - VAN STOLKWEG 29 - TELEFOON 51.44.81

VERSLAG VAN EEN ORIËNTEREND ONDERZOEK NAAR DE INVLOED
VAN DE VERKAVELING OP DE BEDRIJFSVOERING
VAN LANDBOUWBEDRIJVEN

Niet voor publicatie
Nadruk verboden

53

1803249

L20
53
A

133-57
6

VERSLAG VAN EEN ORIENTEREND ONDERZOEK
NAAR DE INVLOED VAN DE VERKAVELING OP DE
BEDRIJFSVOERING VAN LANDBOUWBEDRIJVEN

Het landbouwbedrijf wordt onder zeer verschillende omstandigheden uitgeoefend. Voor het bedrijfs-economisch onderzoek is het van belang de invloed van deze omstandigheden te kennen, of wel bij de bedrijfsvergelijking uit te gaan van bedrijven welke zo veel mogelijk onder dezelfde omstandigheden verkeren. Dit laatste blijkt in de praktijk op grote moeilijkheden te stuiten. De bedrijven worden ingedeeld in groepen waarin in grote lijnen de omstandigheden gelijk zijn, maar waarin toch nog zeer belangrijke afwijkingen kunnen voorkomen. Men moet zich bij deze groepsindeling ook beperken wat betreft het aantal punten waarop men de gelijkheid nastreeft, daar anders de groepen te klein worden. Zo zijn de bedrijven o.a. niet ingedeeld in klassen met een bepaalde verkaveling, en vinden wij in de groepen bedrijven met een zeer verschillende verkavelingstoestand. Dit geeft ons de mogelijkheid iets meer te weten te komen over de invloed van de verkaveling. Door de bedrijven in de groepen te rangschikken volgens de verkavelingstoestand kan worden verwacht dat de invloed van de verkaveling in de cijfers tot uitdrukking komt.

Het kennen van deze invloed is niet alleen uit wetenschappelijk oogpunt van belang, maar ook voor het regeringsbeleid is grondige kennis van zeer grote betekenis. Op de veronderstelling dat een goede of slechte verkaveling een grote invloed uitoefent op de rentabiliteit van het landbouwbedrijf zijn ingrijpende wetten uitgevaardigd, of in voorbereiding. Wij denken hierbij o.a. aan de Ruilverkavelingswet, de Herverkavelingswet Walcheren, het wetsontwerp betreffende Rechtshandelingen Landbouwgronden, het wetsontwerp voor een nieuwe Pachtwet en de Bodemproductiewet. Vooral voor de uitvoering van deze wetten is quantitative kennis onontbeerlijk. Maar ook hoe men een eenmaal verkregen goede verkaveling kan behouden vereist inzicht.

Dit lijkt allemaal misschien wel wat overdreven, maar wij hopen met dit korte onderzoek te hebben aangetoond dat de situatie anders ligt dan men bij oppervlakkige beschouwing geneigd is te denken.

Het onderzoek heeft betrekking op een groep van 34 weidebedrijven in Zuidholland, 34 weidebedrijven in Friesland en 11 gemengde zandbedrijven in Drente. Alleen het boekjaar 1948/49 werd in beschouwing genomen. In alle groepen voerde het onderzoek

tot hetzelfde resultaat, zodat het niet tot andere gebieden of bedrijfstypen werd uitgestrekt.

De bedrijven werden wat de verkaveling betreft getypeerd met het zg. K-getal. Dit K-getal is de gewogen gemiddelde afstand van de percelen naar de boerderij vermenigvuldigd met de factor 0,04. De afstanden werden gewogen met de oppervlakte van elk perceel. Een laag K-getal wijst op een goede verkaveling, een hoog K-getal op een slechte. Door de vermenigvuldiging van de gewogen gemiddelde afstand met 0,04 vallen de K-getallen in een schaal van 0 tot ongeveer 100. Zo betekent een K-getal van 8 een zeer goede, een K-getal van 80 een zeer slechte verkaveling.

Het K-getal werd dus als volgt berekend:

$$K = \frac{\text{Som (afstand perceel in M. x oppervlakte perceel in ha)}}{\text{som oppervlakte in ha alle percelen}} \times 0,04$$

Deze methode heeft het voordeel dat men in één cijfer de verkavelingstoestand van de bedrijven meet en verschillende bedrijven op zeer eenvoudige wijze kan vergelijken.

Wij geven hierbij enige situatie-tekeningen van 3 bij het onderzoek betrokken bedrijven met een laag, gemiddeld en hoog K-getal zodat men een idee heeft over de verkaveling met de daarbij behorende K-getallen (fig. 1,2 en 3).

Allereerst werd nagegaan in hoeverre de verkaveling invloed uitoefent op de loonpost. Onder de loonpost wordt begrepen het uitbetaalde loon + het aan de boer en gezinsleden toegerekende niet betaalde loon, alles verhoogd met de sociale lasten. Om een goede vergelijking van de verschillende loonposten mogelijk te maken, werden deze uitgedrukt in procenten van het standaardloon. Het standaardloon wordt berekend door voor elk bedrijfsonderdeel het aantal standaarduren te vermenigvuldigen met het uurloon + sociale lasten. De som hiervan levert dan het standaardloon. Het voor elk onderdeel (ha gewas, dier, oppervlakte gehooïd grasland etc.) gevonden aantal standaarduren is bepaald aan de hand van de tijdschrijfadministratie.

Voor alle bedrijven wordt dus uitgegaan van hetzelfde aantal standaarduren per onderdeel.

Het is gebleken dat het standaardloon en het aantal standaarduren per bedrijf een goede maatstaf vormen voor de arbeidsintensiteit van de bedrijven.

Men zou verwachten, dat een slechter verkaveling een naar verhouding hoge loonpost zou veroorzaken. De loonpost zou dan een hoog percentage van het standaardloon uitmaken. Vergelijken wij de grafieken, dat blijkt dit geenszins het geval te zijn. (Grafiek I, II en III).

In alle drie gevallen blijkt er zelfs eerder een tegenovergestelde neiging.

Voor de bedrijven uit Drente werd nagegaan of er ook verschil bestond in de arbeidsintensiteit. Het aantal standaarduren per ha is hiervoor een juiste maatstaf. In Grafiek IV blijkt hiervan niets.

Men zou zich kunnen indenken, dat de slecht verkavelde bedrijven geen hogere loonpost hebben, doordat het werk slechter wordt uitgevoerd. Wanneer dit van betekenis wordt, moet dit invloed hebben op de rentabiliteit van het bedrijf. Gaan we na, hoe de relatie is tussen het K-getal en het arbeidsinkomen per ha, dan blijkt, dat hiertussen ook geen verband is aan te tonen. (Grafieken V, VI en VII).

Verder hebben wij nagegaan of er een verband is aan te tonen tussen het K-getal en andere bedrijfs-economische factoren. Ook hier is er geen verband. (Grafieken VIII-XIV).

Alleen in Friesland lijken de minder goed verkavelde bedrijven iets meer kunstmest te gebruiken. (Grafiek XI).

Conclusies. Uit dit oriënterende onderzoek is gebleken, dat het door middel van een eenvoudige bedrijfsvergelijking niet mogelijk is na te gaan welke invloed een al of geen goede verkaveling uitoefent op de bedrijfsvoering. Dit wil niet zeggen, dat het onderzoek niets heeft opgeleverd. Wij menen enkele conclusies te mogen trekken, die gedeeltelijk door nader onderzoek dienen te worden bevestigd en die een aanwijzing geven in welke richting het onderzoek dient te worden voortgezet.

Allereerst lijkt het er veel op dat de verkaveling geen sterke invloed uitoefent op de rentabiliteit van de gemengde en weide bedrijven. In hoeverre dit geldt voor de akkerbouwbedrijven zal nader onderzoek moeten uitwijzen. Ook voor de gemengde bedrijven is een uitgebreider onderzoek gewenst.

Wel lijkt in ieder geval de conclusie te handhaven dat een nadelige invloed van een slechte verkaveling zo gering is, dat deze gemakkelijk door andere invloeden wordt teniet gedaan of verdoezeld.

Dit alles neemt niet weg, dat het op het eerste gezicht moeilijk te verklaren is, dat de slecht verkavelde bedrijven geen hoger loonpost hebben dan de goed verkavelde. Een verklaring kan hierin bestaan, dat van een slechte verkaveling een dusdanige prikkel tot activiteit uitgaat dat de slechte invloed wordt goedge maakt, terwijl het ook wel waarschijnlijk is, dat de bedrijfsvoering zich aanpast aan de verkaveling, zonder dat dit invloed uitoefent op de rentabiliteit.

Opmerking verdient hierbij dat een uitvoerig Fins onderzoek¹⁾ tot soortgelijke conclusies leidt. Men vond in Finland geen verschil in de arbeidsbehoefte van goed en slecht verkavelde bedrijven, en alleen in twee grootte-klassen (er waren 4 grootte-klassen onderzocht) een zeer zwak verband tussen de rentabiliteit en de verkaveling.

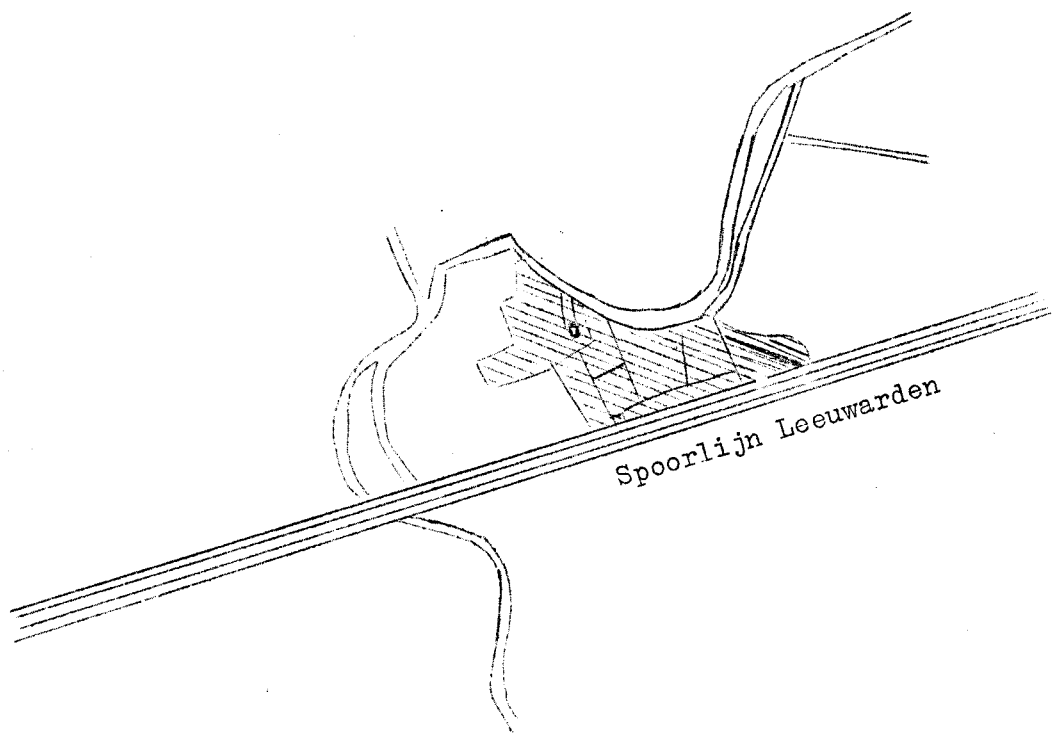
Wij hopen vooral de aanpassing van de bedrijfsvoering aan de verkaveling in een voortgezet onderzoek te kunnen nagaan. Misschien zal het dan ook mogelijk zijn met behulp van type-berekeningen ("gericht onderzoek") de invloed van de verkaveling juist te stalen.

Hierbij zal o.a. ook worden nagegaan in hoeverre een intensivering van de bedrijfsvoering door een minder goede verkaveling wordt geremd.

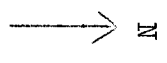
Samengesteld door:
H. Dijkstra

AFD. BEDRIJFS-ECONOMISCH ONDERZOEK,

1) Samuli Suomela: Peltojen sijainnin vaikutuksesta maatalan talouteen (On the influence of the location of fields on farming).

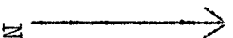
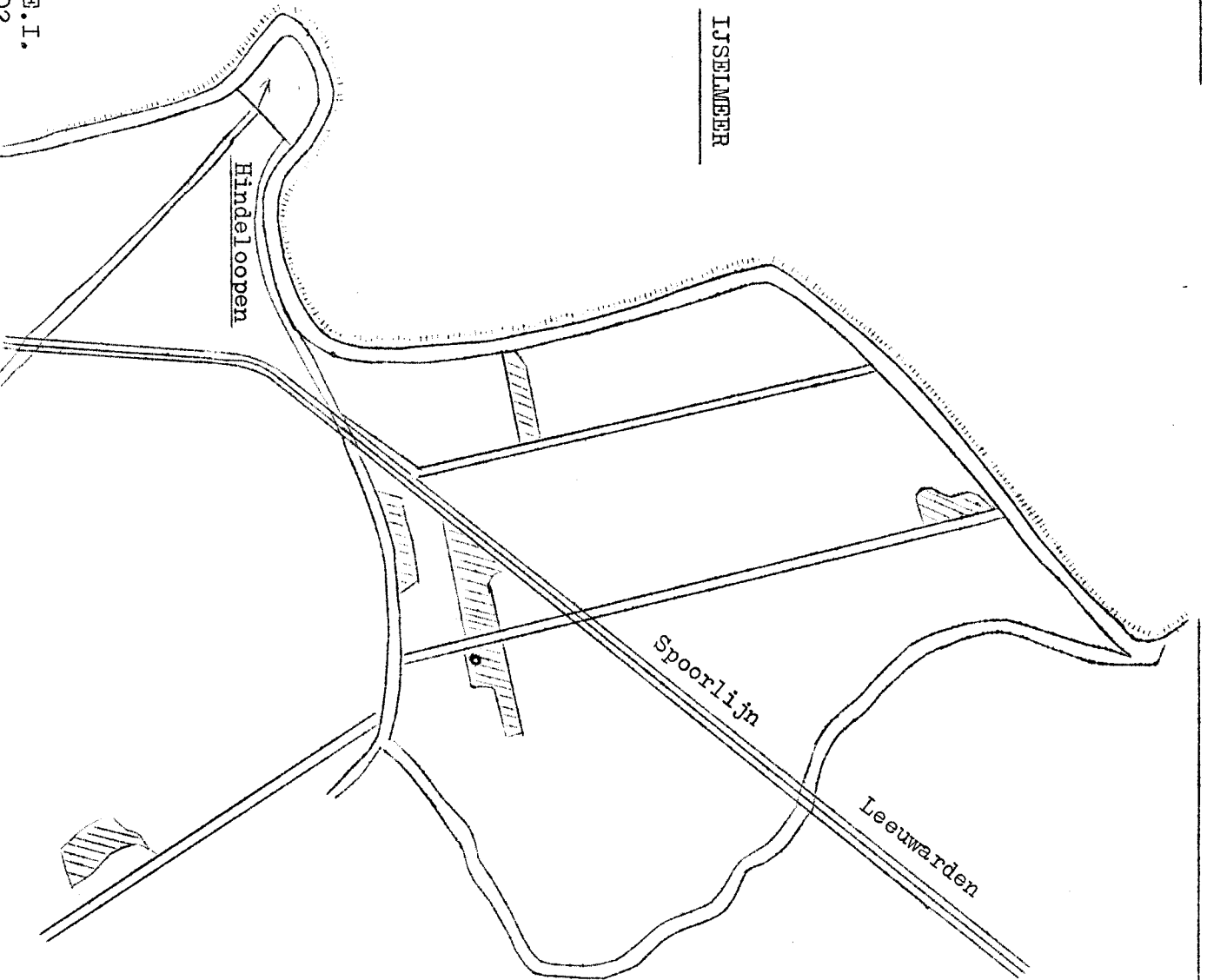
Schaal 1 : 25.000

•	= Bedrijfsgebouwen
	= Percelen
K	getal = 8
Oppervlakte = 25,55 ha	
1000 M	

Schaal 1:25.000

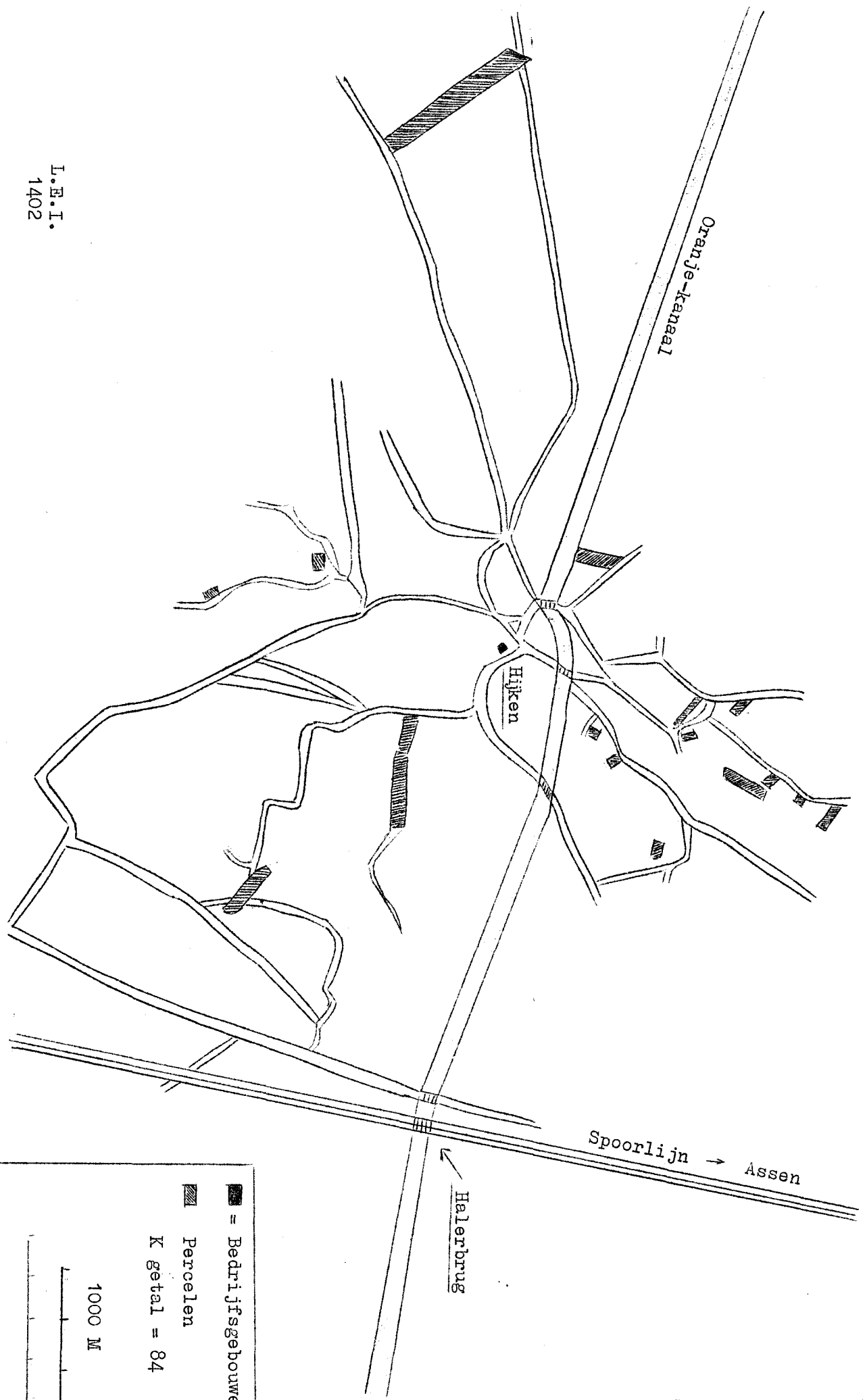
○	=	Bedrijfsgebouwen
▭	=	Percelen
K	getal =	41
Oppervlakte = 19,92 ha		
1000 M		

Figuur III

DRENTE, BEDRIJF NO 6

GEMEENTE BEIJEN

Schaal 1 : 25000

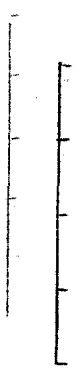

■ = Bedrijfsgebouwen

▨ Parcelen

K getal = 84

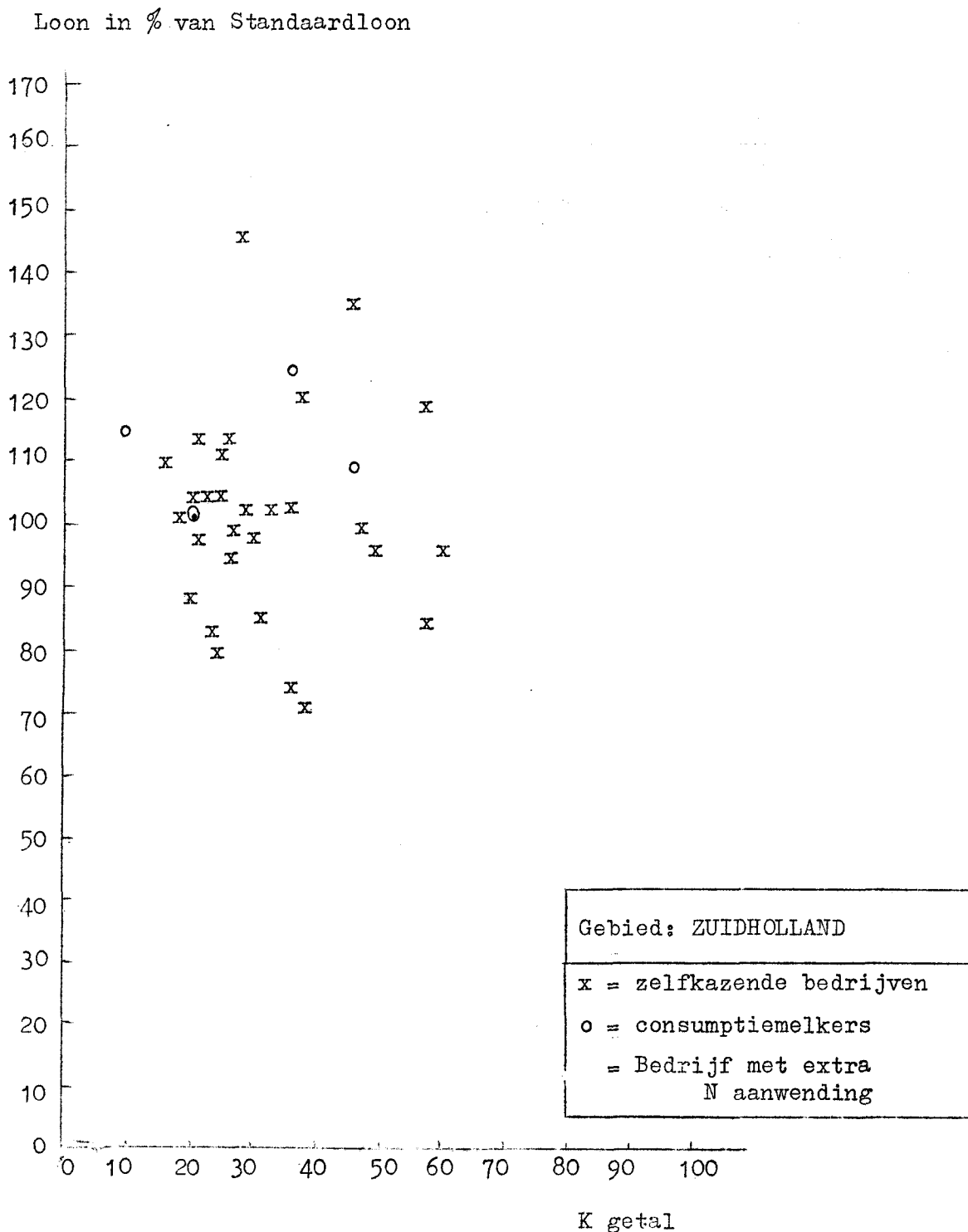
1000 M

L.E.I.
1402

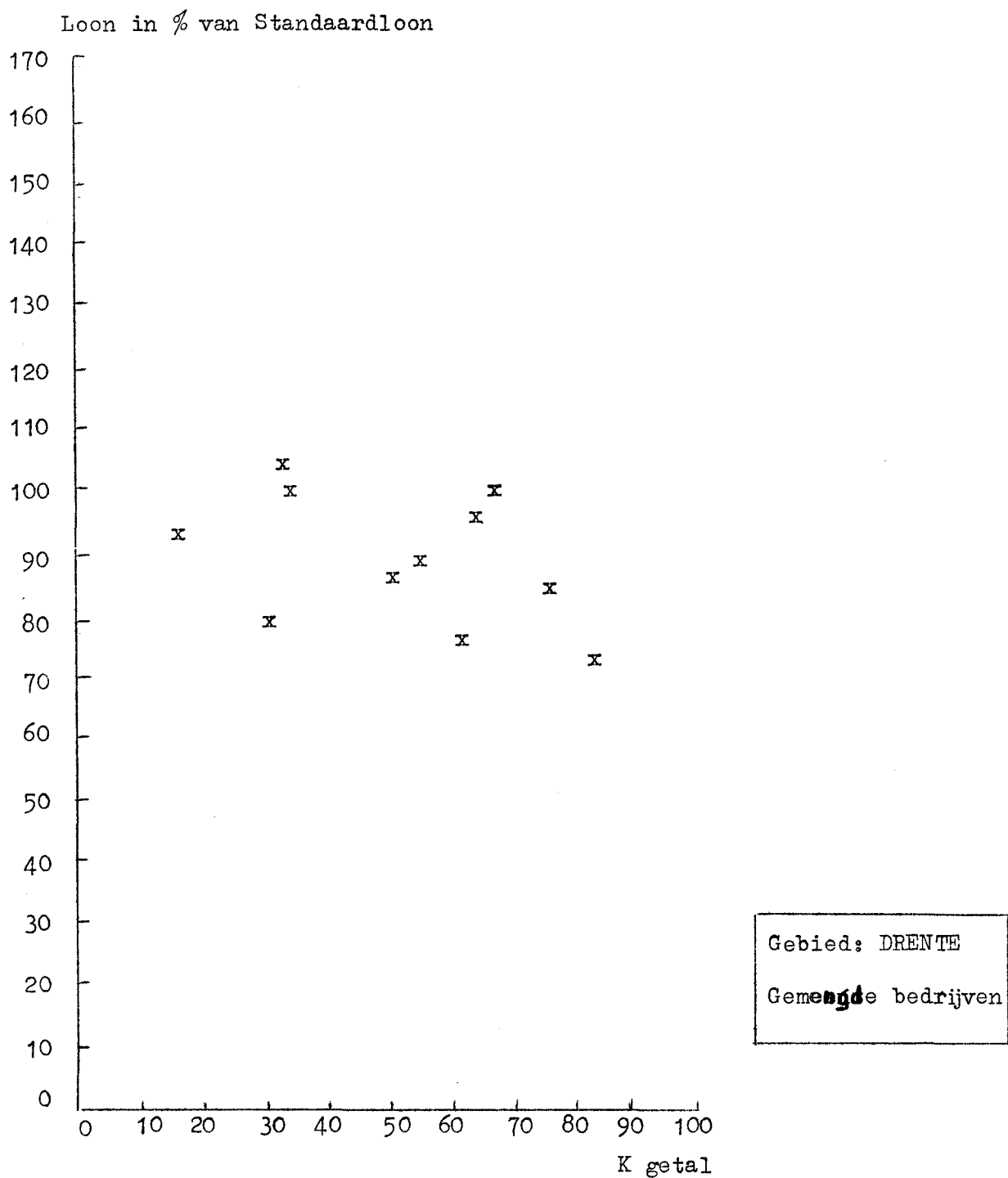

VERGELIJKING "K GETAL: LOON IN % VAN STANDAARDLOON"

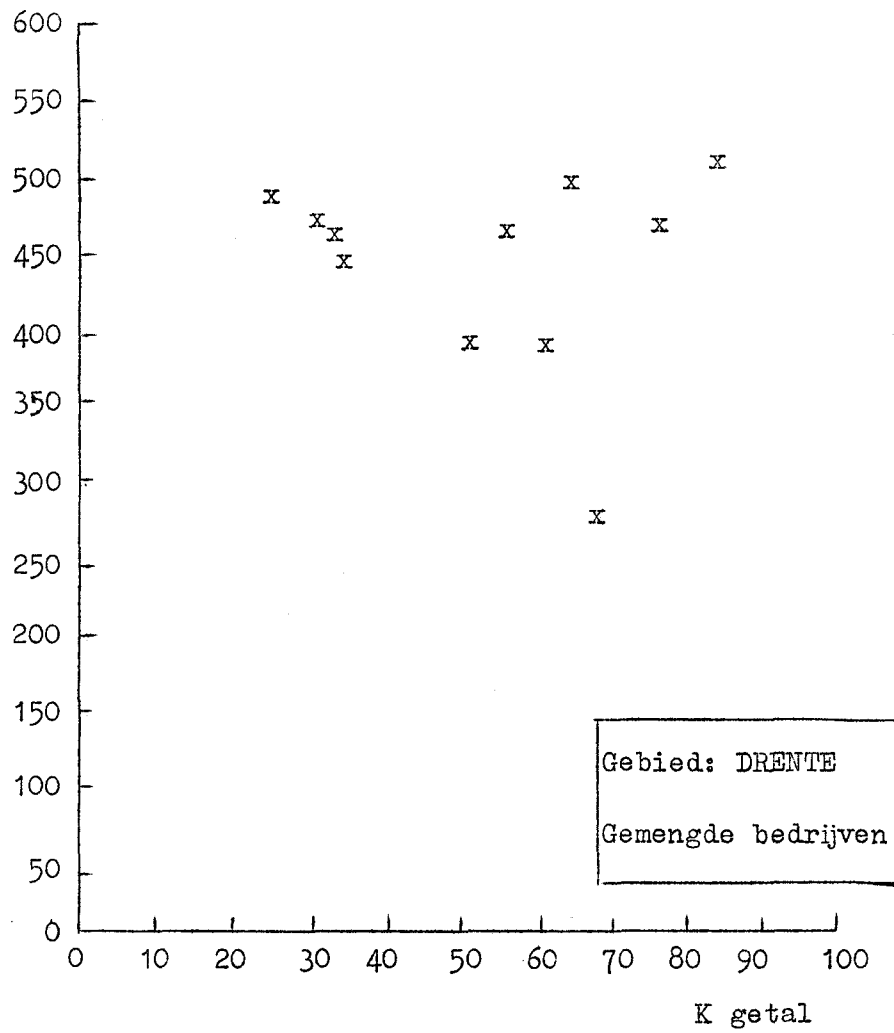

VERGELIJKING "K GETAL: LOON IN % VAN STANDAARDLOON"

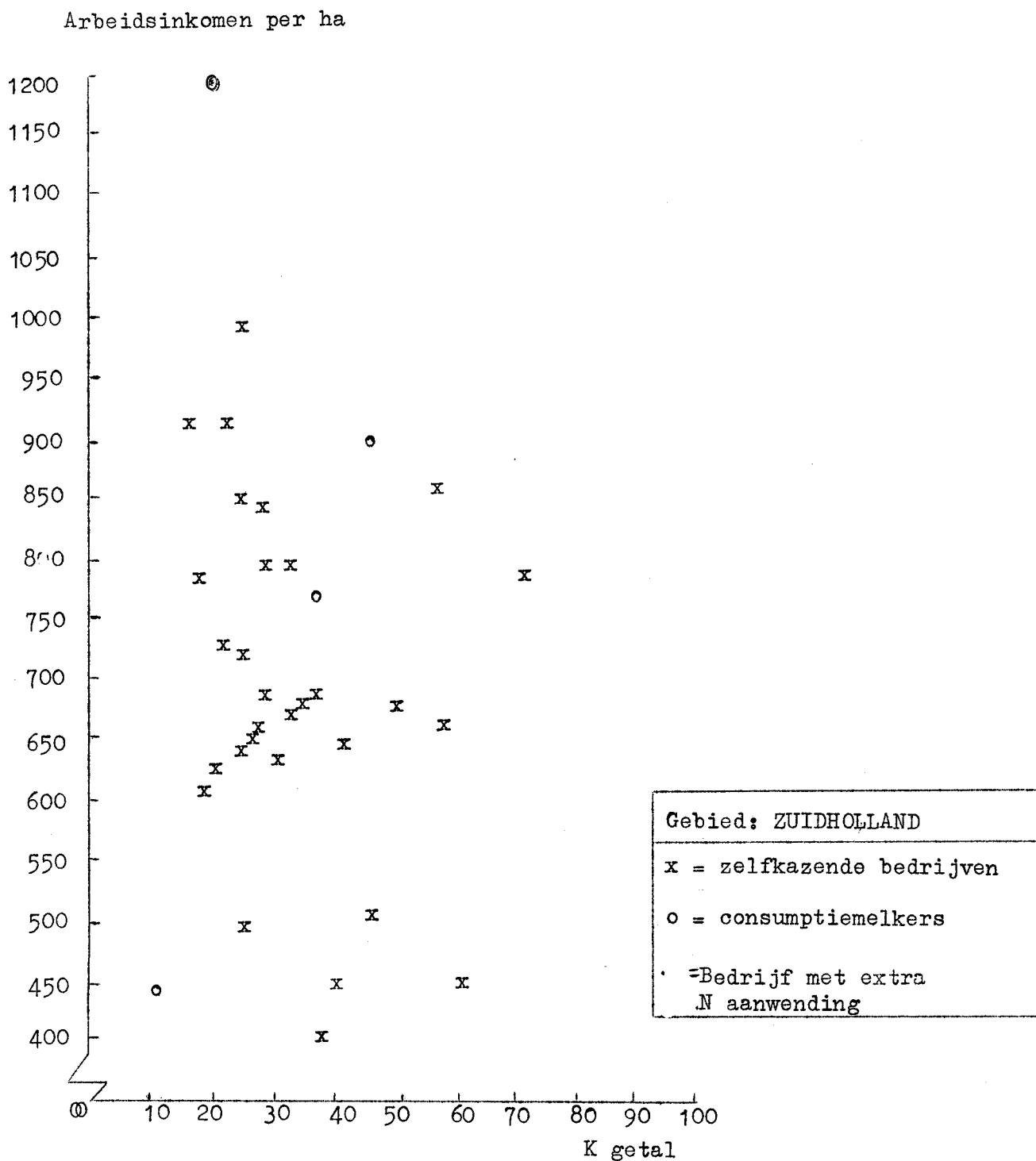

VERGELIJKING "K GETAL: STANDAARDUREN PER HA

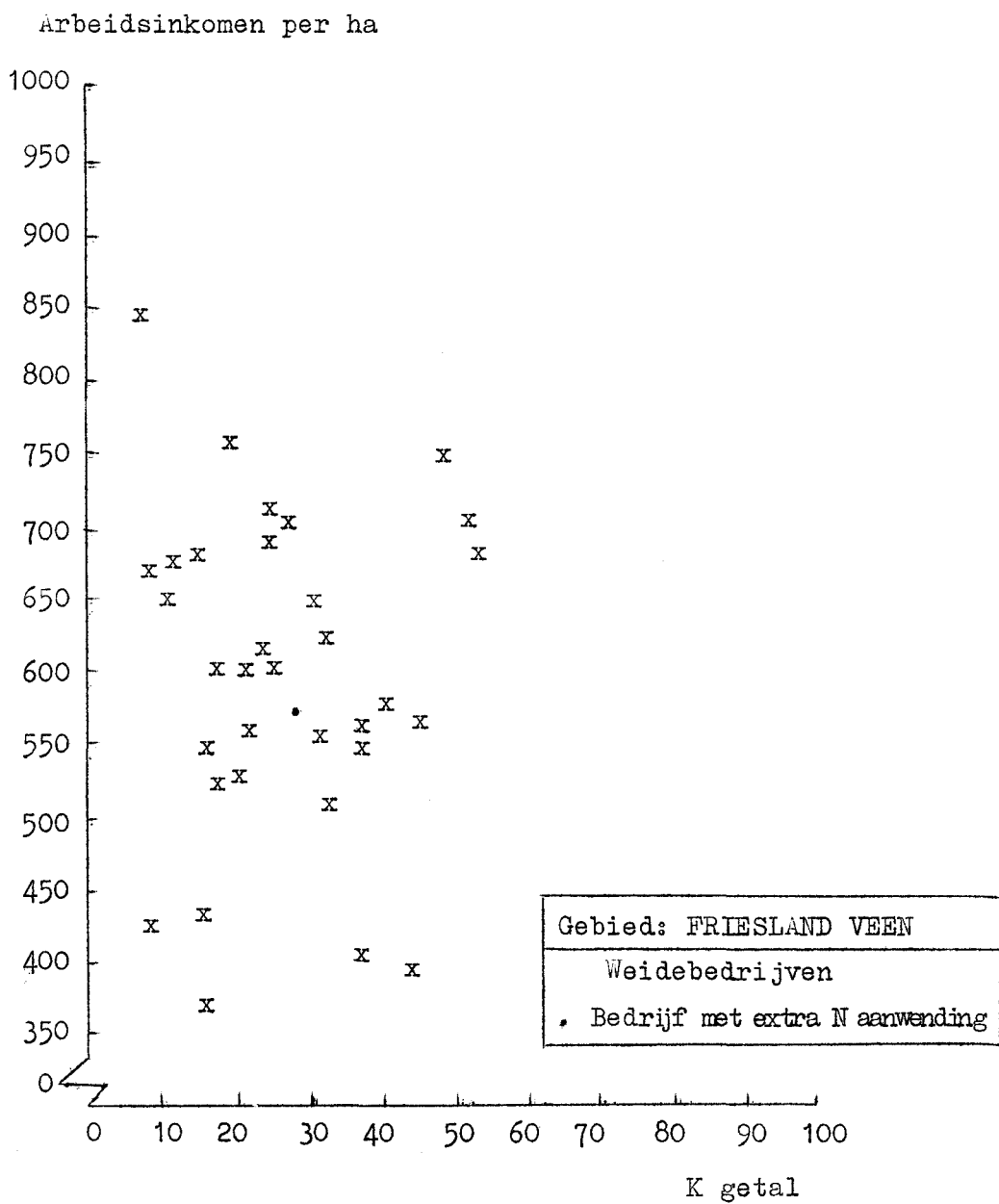
Standaarduren per ha

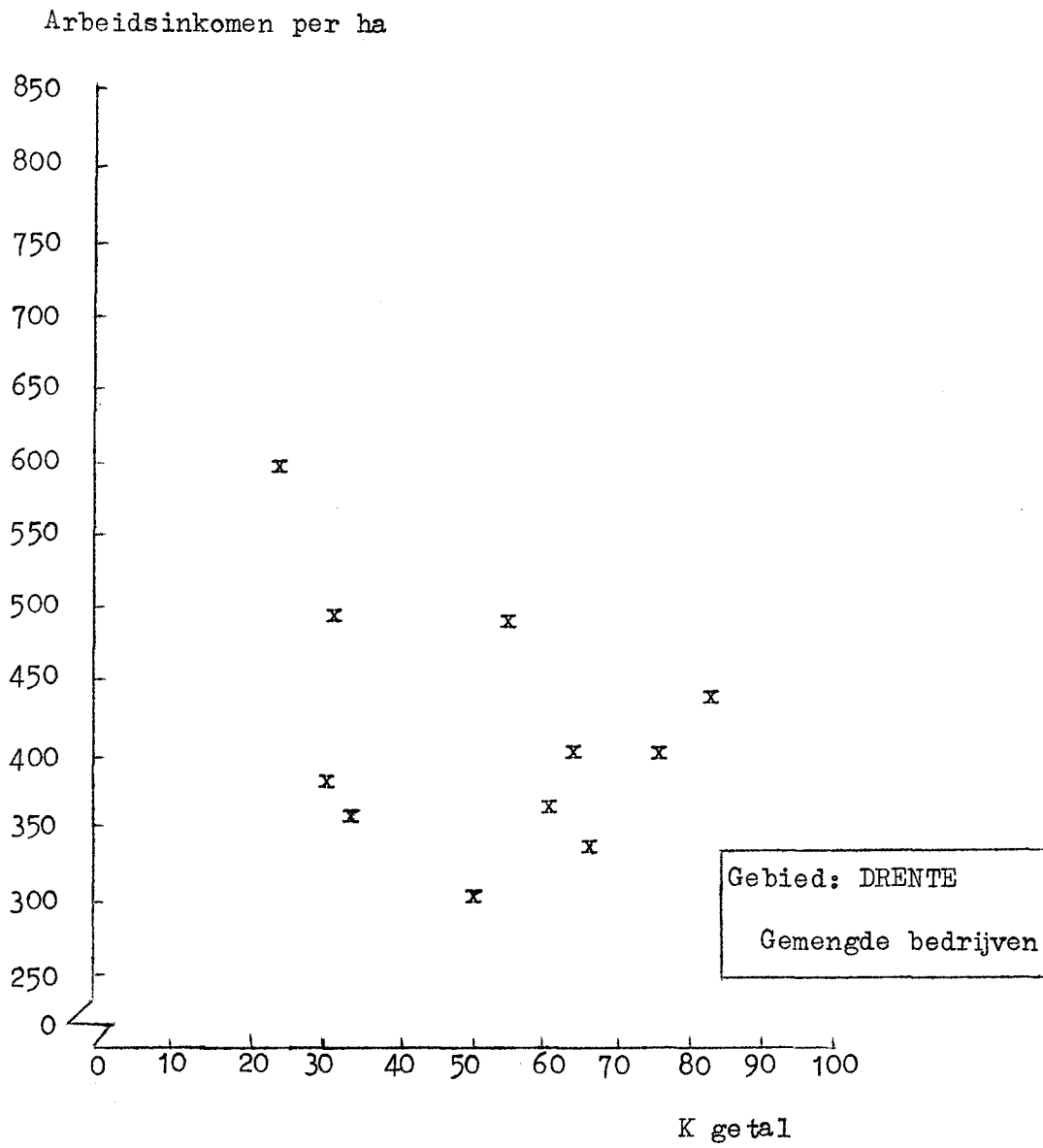
VERGELIJKING "K GETAL: ARBEIDSINKOMEN PER HA"

VERGELIJKING "K GETAL: ARBEIDSINKOMEN PER HA"

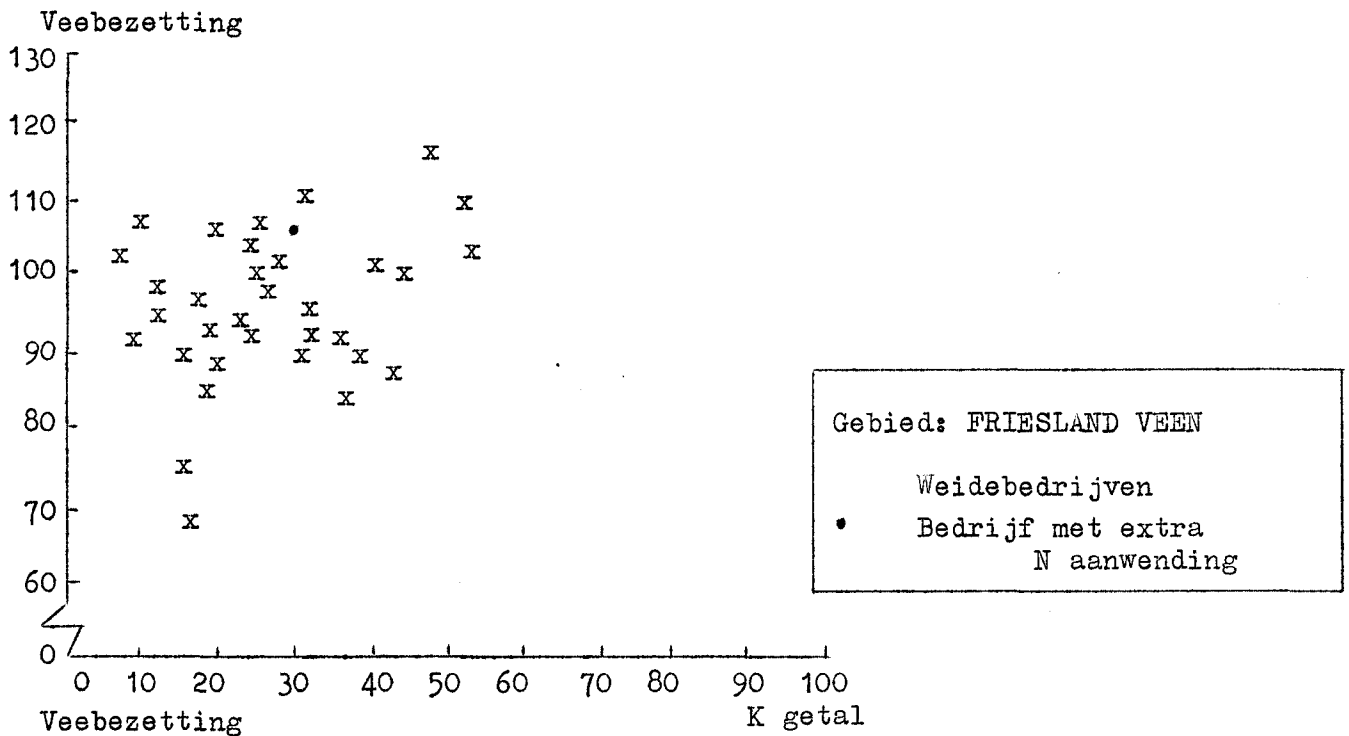
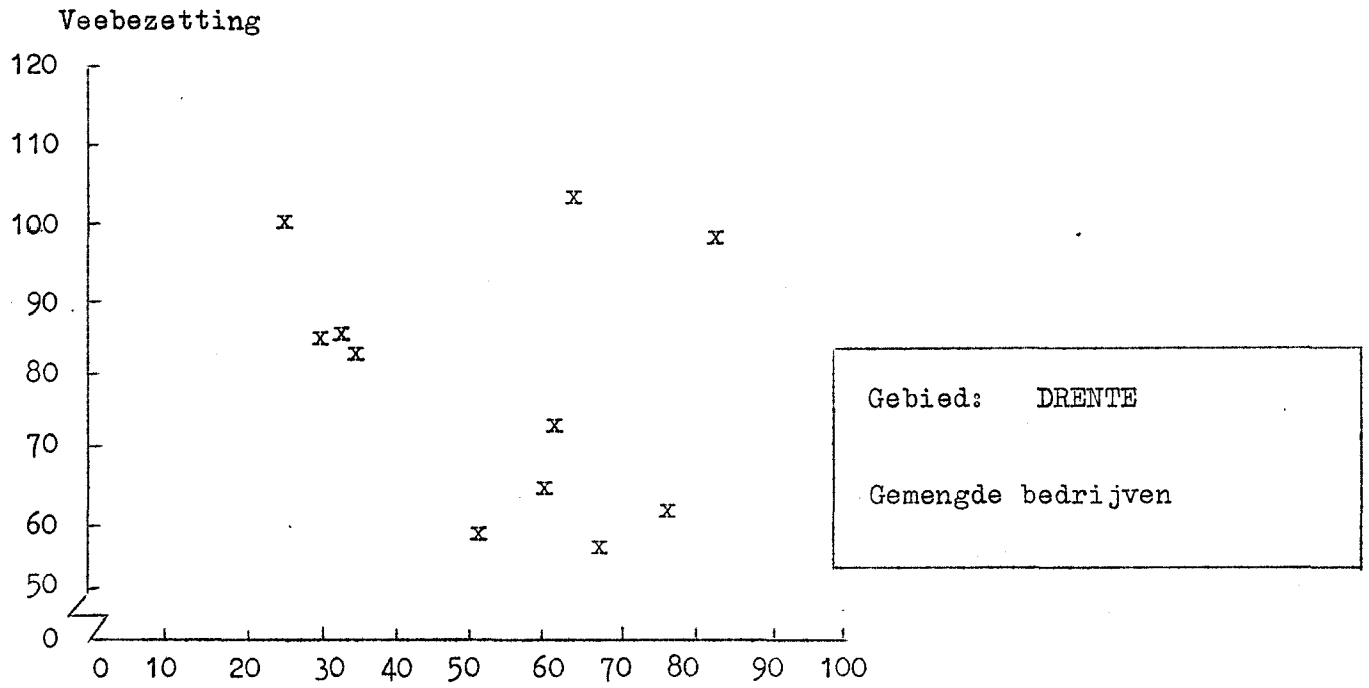

VERGELIJKING "K GETAL; ARBEIDSINKOMEN PER HA"

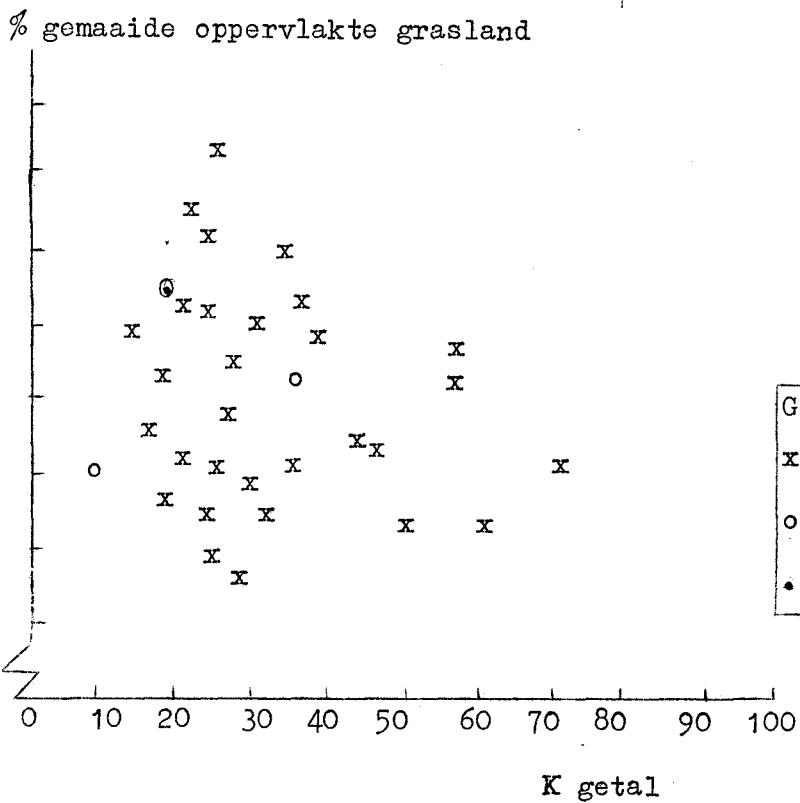
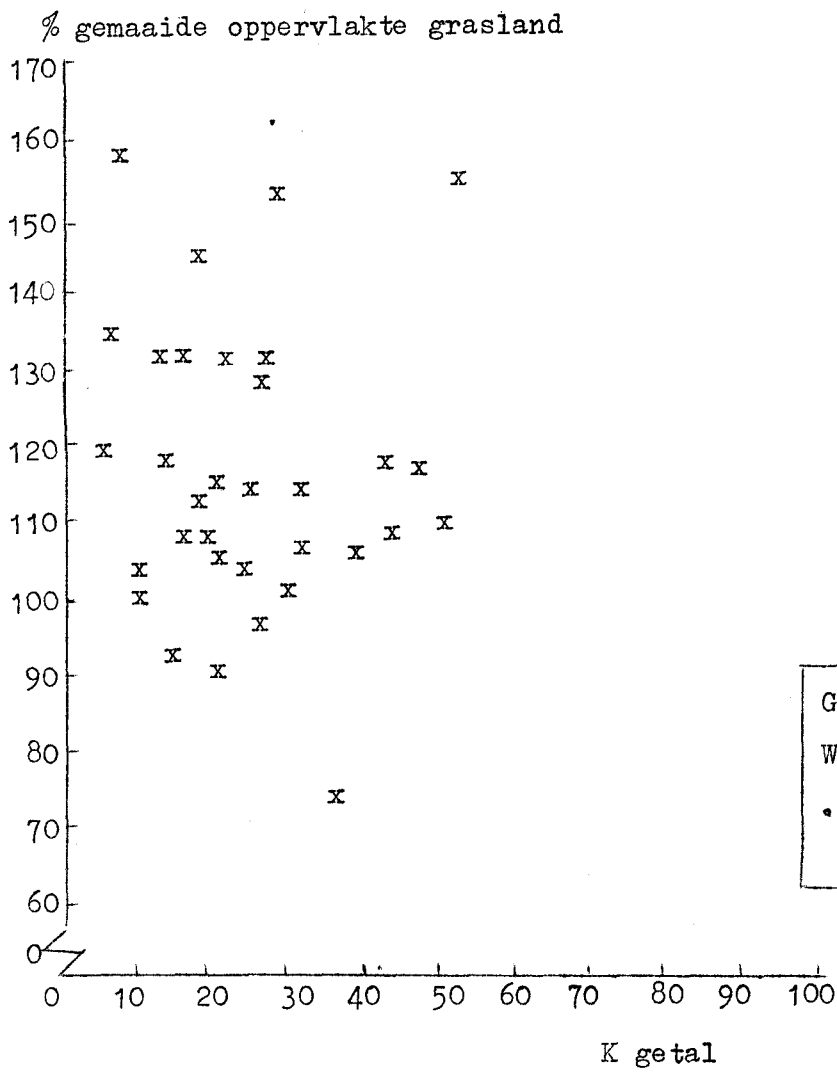

VERGELIJKING "K GETAL: VEEBEZETTING PER 100 HA GRASLAND +
VOEDERGEWASSEN"

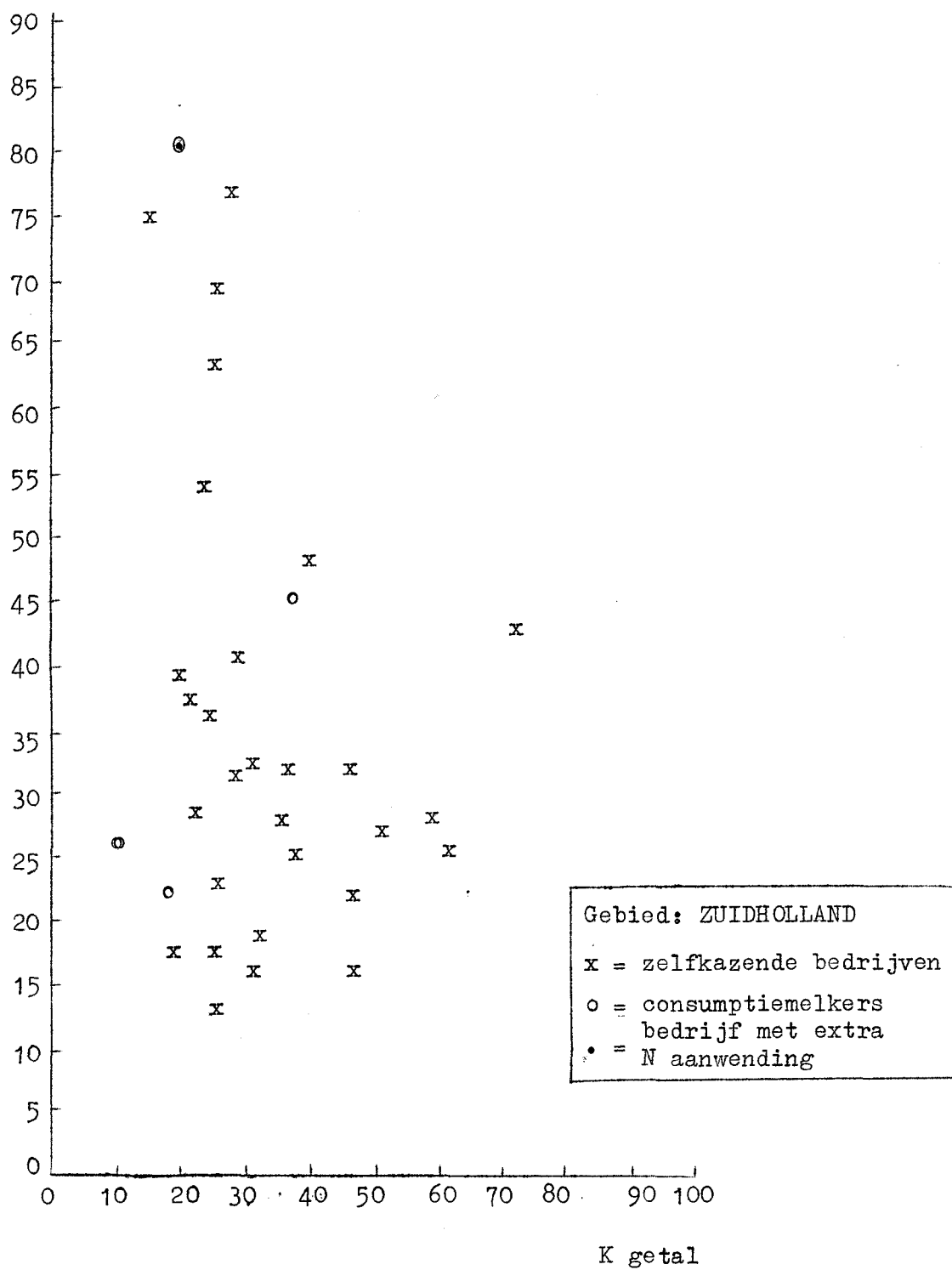

VERGELIJKING "K GETAL: % GEMAAIDE OPPERVLAKTE GRASLAND"

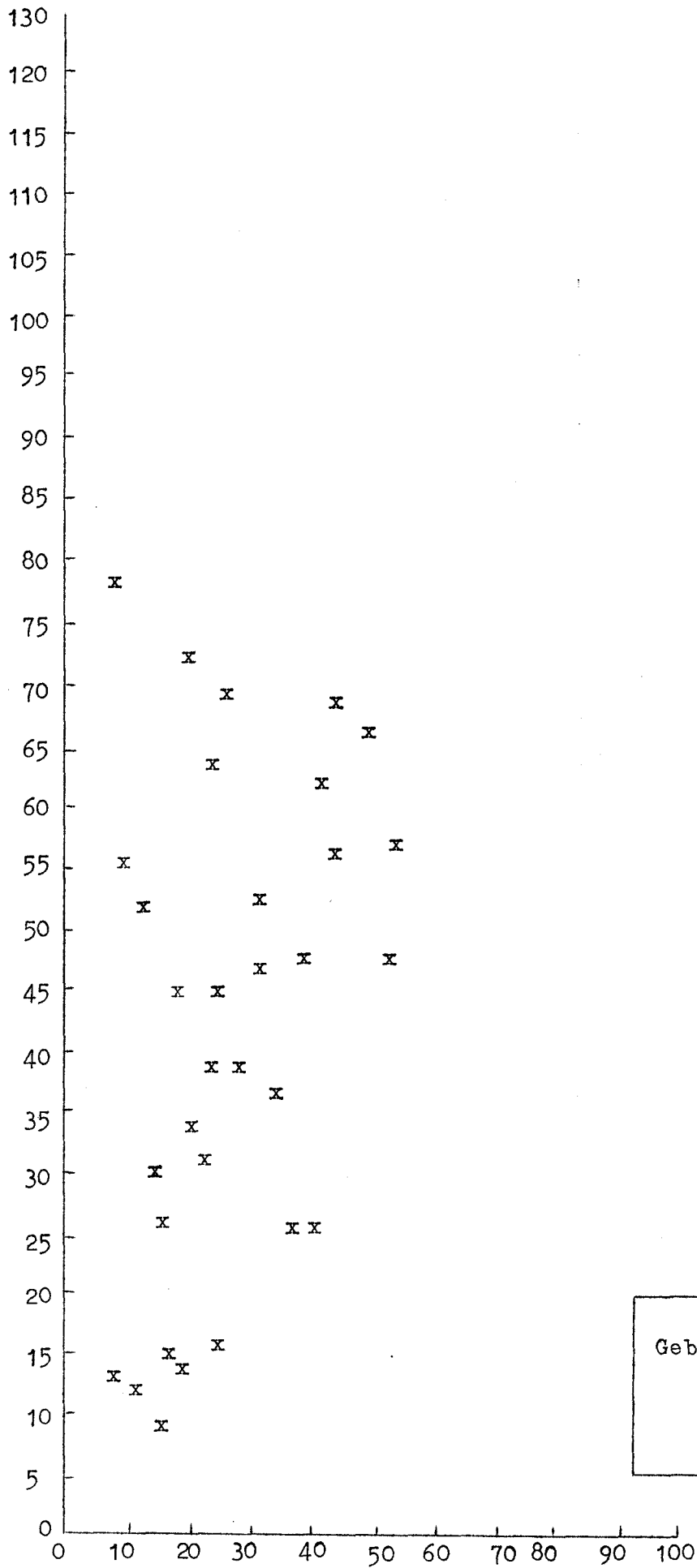
VERGELIJKING "K GETAL: KG GESTROOIDE N PER HA GRASLAND"

Kg gestrooide zuivere N per ha grasland

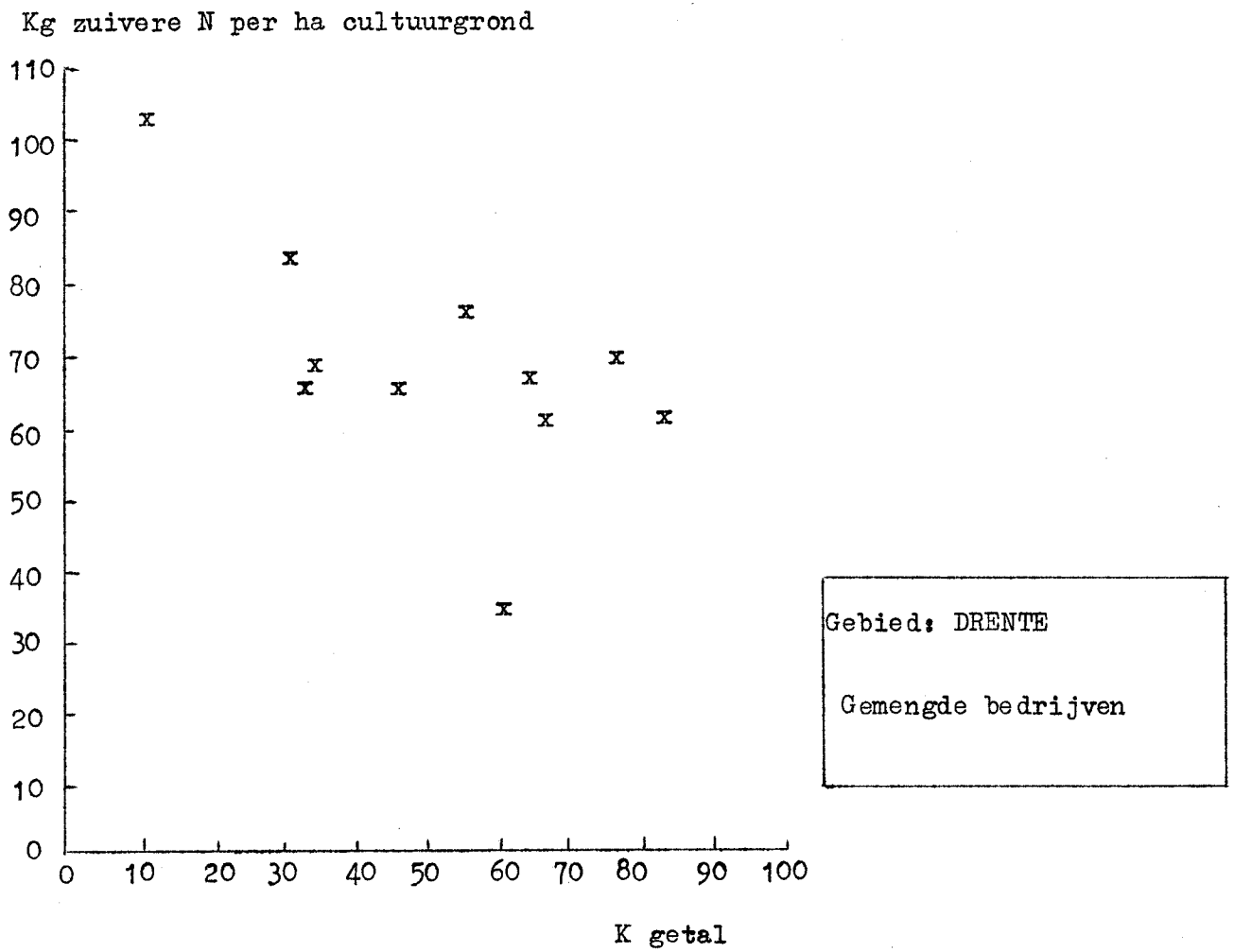
VERGELIJKING "K GETAL: KG ZUIVERE N PER HA GRASLAND"

Kg zuivere N per ha grasland

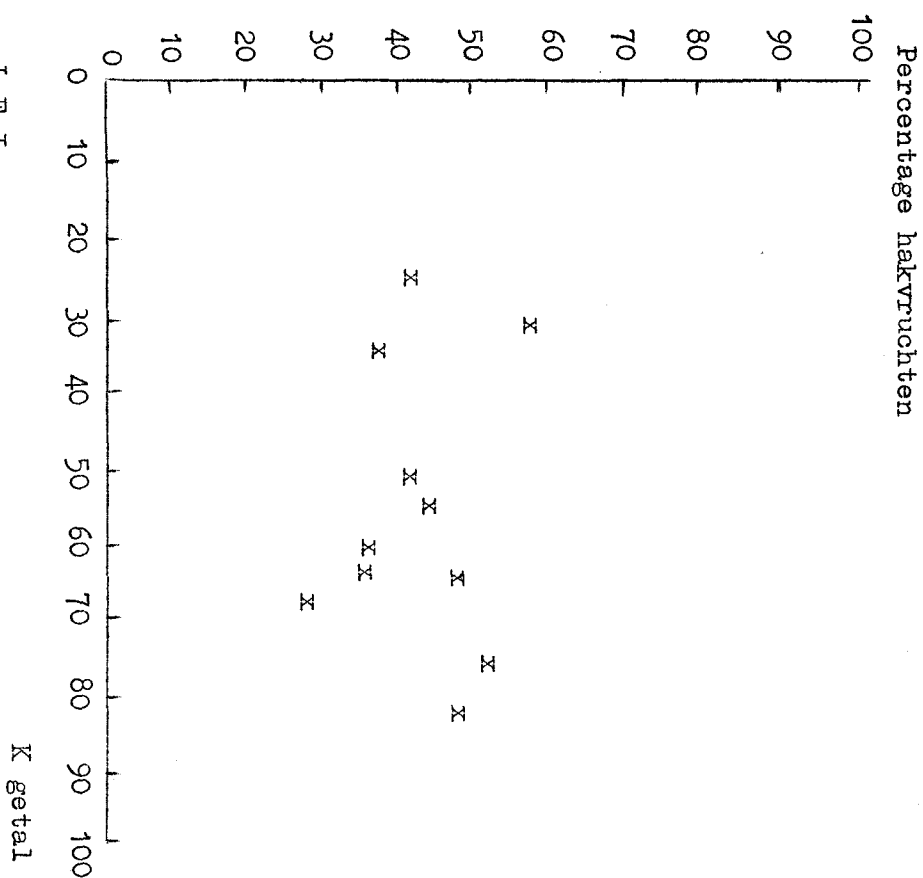

GRAFIEK XII

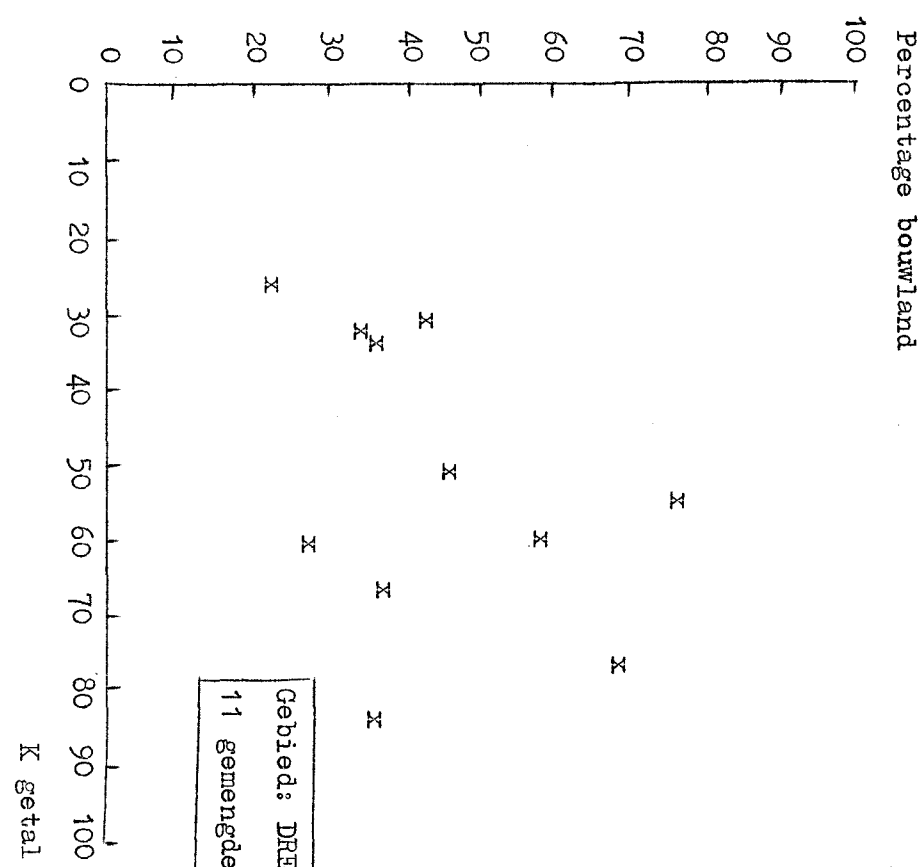
VERGELIJKING "K GETAL: KG ZUIVERE N PER HA CULTUURGROND"

VERGELIJKING "K GETAL: PERCENTAGE BOUWLAND"

L.E.I.
1402

Gebied: DRENTE
11 gemeengde bedr.